I.
ASKAŃCZYCY
(XII–XIV w.)

Pierwsi margrabiowie 12

Albrecht I Niedźwiedź 13
Otto I 24
Otto II Szczodry 27
Albrecht II 29
Jan I 32
Otto III Pobożny 38

Linia na Stendal 42

Jan II 43
Otto IV ze Strzałą 46
Konrad I 50
Jan IV 53
Otto VII 55
Henryk I bez Ziemi 57
Waldemar Wielki 60
Henryk II Dziecię 63

Linia na Salzwedel 66

Jan III Praski 67
Otto V Długi 69
Albrecht III 73
Otto VI Mały 77
Herman Długi 79
Jan V 83

PIERWSI MARGRABIOWIE

ALBRECHT I NIEDŹWIEDŹ

1157–1170

OJCIEC: *hrabia Otto (z Ballenstedt)*

Zwany *Bogatym*, był on synem Adalberta, hrabiego (Ballenstedt?), potomka rodu nazwanego później Askańczykami, oraz poślubionej mu Adelajdy, córki Ottona, hrabiego Weimaru i margrabiego Miśni. Urodził się ok. 1070 lub ok. 1075. Po śmierci ojca, zamordowanego ok. 1073–83, objął godność hrabiego Ballenstedt (nie jest jasne, czy Adalbert istotnie posiadał ów gród). W 1100 wszedł poprzez zawarte ok. 1096/1100 małżeństwo w posiadanie licznych posiadłości, w tym hrabstwa i zamku Askania, udało mu się także pozyskać ważny staromarchijski gród Salzwedel. W 1111 (1112) cesarz Henryk V nadał mu księstwo Saksonii, odebrane poróżnionemu z Ottonem księciu Lotarowi z Supplinburga, jednakże w niecały rok później cofnął nadanie. Otto zmarł 9 lutego 1123 i spoczął w ufundowanym wraz z synem opactwie benedyktyńskim (późniejszym zamku) w Ballenstedt.

MATKA: *Ejlika, księżniczka saska*

Jej ojcem był Magnus, ostatni książę saski z dynastii Billungów, matką zaś jego małżonka Zofia, królewna węgierska, córka króla Béli I, wdowa po Ulryku I, margrabim Krainy i Istrii. Urodziła się przypuszczalnie ok. 1075–80, a zmarła 16 stycznia 1142 (lub 1143) i spoczęła u boku małżonka w opactwie benedyktyńskim w Ballenstedt..

SIOSTRA: *Adelajda z Ballenstedt*

Urodziła się ok. 1100. Źródła mówią o dwóch jej małżonkach: pierwszym był *Henryk, margrabia Marchii Północnej (II) oraz hrabia Stade (IV)* (ur. zapewne ok. 1102, zm. 4.12.1128), syn Lotara Udona III, margrabiego Marchii Północnej z dynastii Stade, i jego żony Irmgardy, córki Dytryka, hrabiego Płockowa (Plötzkau); małżeństwo to pozostało bezdzietne. Drugim mężem Adelajdy został *Werner III, hrabia Weltheim* (zm. po

1170), syn hrabiego Wernera II i poślubionej mu Matyldy, córki Dedona z Krosig; urodziła mu kilkoro dzieci. Data jej śmierci nie jest znana.

*

W źródłach zwany też *Albertem* oraz *Adalbertem*, za życia zyskał przydomek *Niedźwiedź* (historycy sprzeczają się odnośnie jego genezy); późniejsi autorzy nadali mu miano *Pięknego*. Urodził się on najpóźniej ok. 1100, zapewne ok. 1096. Po śmierci ojca w 1123 odziedziczył godność hrabiego Ballenstedt oraz rodowe posiadłości z Aschersleben i Askanią, rozciągające się w dorzeczach Sali, Muldy i Elby od wschodniego pogórza Harzu po Saksonię – przyszłe hrabstwo Anhaltu. W tym samym roku zdobył Marchię Łużycką, nadaną wcześniej przez Henryka V Wiprechtowi z Grójca, co po rychłej śmierci cesarza w 1125 usankcjonował jego następca, a prywatnie przyjaciel Albrechta – Lotar z Supplinburga. W 1129 wbrew woli Lotara Albrecht zajął część dawnej Marchii Północnej z Hildagesburgiem, co poskutkowało pozbawieniem margrabiego Łużyc oraz ziem Marchii Północnej. Przywrócony do łask w 1133, w kwietniu 1134 otrzymał od cesarza w lenno na powrót część Marchii Północnej. W 1138 uzyskał od nowego władcy Rzeszy, króla Konrada III, księstwo saskie, odebrane księciu bawarskiemu Henrykowi Pysznemu, jednak nie będąc w stanie sprostać pretensjom sąsiadów, w 1142 zmuszony był zrzec się Saksonii, która powróciła pod panowanie Welfów. W tym samym czasie do swoich posiadłości dołączył hrabstwo Orlamünde jako spadek po wygasłej bocznej linii Askańczyków. Z początkiem lat 30. nawiązał kontakty z ostatnim słowiańskim księciem Stodoran (Hawelan), Przybysławem Henrykiem, którego ziemie wraz ze stołecznym grodem Brenną (Brandenburgiem) stały się zaczątkiem przyszłej Marchii Brandenburskiej. Ok. 1130 książę Przybysław przekazał synowi Albrechta a swojemu chrześniakowi, późniejszemu margrabiemu Ottonowi I, część państwa hawelańskiego i dawnej Marchii Północnej – Ziemię Suchą (Zauche), Albrechtowi zaś przyobiecał panowanie w pozostałej części kraju Stodoran. Po śmierci Przybysława w 1140 Brandenburg zajął jednak jego krewny po kądzieli, możny Jaksa z Kopanicy, i dopiero jego pokonanie 11 czerwca 1157 pozwoliło Albrechto-

wi na przyjęcie tytułu margrabiego brandenburskiego (a dokładniej „w Brandenburgu" – *marchio in Brandenborch*).
W ostatnich latach życia przekazał większość funkcji najstarszemu synowi. Zmarł 18 listopada 1170, być może na zamku w Stendal, i został pochowany w kościele klasztornym benedyktynów w rodowym gnieździe Askańczyków w Ballenstedt.

MAŁŻONKA ALBRECHTA I:
poślubiona w 1124, po 7 grudnia:

Zofia (hrabianka Windbergu). W literaturze panuje pogląd, iż jej rodzicami byli Herman I, hrabia Windbergu, Ratelbergu i Winzenburga, z woli cesarza margrabia saski, i poślubiona mu Jadwiga, lecz filiacja ta nie znajduje potwierdzenia w źródłach. Zmarła 25 marca 1160 i znalazła spoczynek w klasztorze augustianów w Lamspringe.

DZIECI ALBRECHTA I (1–13):

1 *Otto I (s. 24).*

2 *Herman I.* Urodził się przypuszczalnie ok. 1125–30. W 1153 uzyskał od cesarza godność margrabiego saskiego, a od 1167 występuje w źródłach jako hrabia Orlamünde. Zmarł on 19 października 1176.

małżonka Hermana I:
poślubiona przypuszczalnie ok. 1150:

Irmgarda (Ermgarda), której filiacja nie jest znana; *Codex Giessensis* z XIII w. czyni z niej „córkę księcia polskiego", informacja ta jest jednak zgodnie odrzucana przez rodzimą literaturę (K. Jasiński, W. Dworzaczek). Zmarła 31 lipca po 1174 (w latach 1174–80).

synowie Hermana I, hrabiego Orlamünde (A–B):

A *Zygfryd III.* Urodził się zapewne ok. 1155. Po śmierci ojca w 1176 został hrabią Orlamünde. Zmarł w 1206, zapewne w Danii, gdzie głównie przebywał od dnia zaślubin.

małżonka Zygfryda III:
poślubiona w 1181 w Lubece:

Zofia Valdemarsdatter, księżniczka (królewna) duńska, córka Waldemara I Zwycięzcy, króla Danii z dynastii Estrydsenów, i jego żony Zofii, księżniczki ruskiej. Urodziła się ok. 1159 lub 1165, zmarła zaś w 1208.

Zstępni Zygfryda III, hrabiowie Weimaru i Orlamünde, wygaśli po mieczu w XV w.

B *Albrecht*. Franciszkanin w Erfurcie, zmarł w 1229.

3 *Jadwiga*. Urodziła się w latach 1125–35 lub też ok. 1040. Jej mężem został poślubiony ok. 1147 *Otto Bogaty, margrabia Miśni*, fundator klasztoru w Altzelle (ur. zapewne 1125, zm. 18.02.1190), syn Konrada I Wielkiego, margrabiego Miśni i Łużyc Dolnych, potomka dynastii Wettynów, oraz jego żony Lutgardy, córki Albrechta, hrabiego w Szwabii; mieli czworo dzieci. Jadwiga zmarła z końcem marca 1203 i spoczęła u boku męża w ufundowanym przez niego klasztorze cysterskim Altzelle (właściwie: Cella Sanctae Mariae) opodal miasta Nossen w Saksonii; ów klasztor uległ zniszczeniu po sekularyzacji w XVI w.

4 *Zygfryd*. Urodził się przed 1138, być może ok. 1132. Od dzieciństwa kształcony był do stanu duchownego. Zapewne jeszcze przed 1147 został kanonikiem w klasztorze franciszkanów pw. Naszej Pani (Unsere Liebe Frau) w Magdeburgu. Po śmierci w 1168 arcybiskupa Hamburga-Bremy Hartwiga został wybrany jego następcą w opozycji do kandydata Gwelfów, nie zdołał jednak zająć swojej diecezji, okupowanej przez siły księcia bawarskiego Henryka Lwa; posługiwał się odtąd tytułem „wybranego arcybiskupa". W 1169 popierający Bawarczyka cesarz unieważnił elekcję Zygfryda, podczas gdy stolec bremeński objął Baldwin z Holandii. W 1173 Zygfryd otrzymał biskupstwo Brandenburga. W 1179 papież Aleksander III zdetronizował Baldwina i powołał Zygfryda z powrotem na arcybiskupi tron Hamburga-Bremy, a w roku następnym Askańczyk został formalnie zainstalowany na nowej diecezji, rezygnując jednocześnie z biskupstwa brandenburskiego. Zmarł 24 października 1184 i został pochowany w katedrze św. Piotra w Bremie.

5 *Henryk*. Urodził się wedle różnych opracowań ok. 1134 lub też nieco później, ok. 1140. Także i jego przeznaczono do kariery kościelnej. W 1151 został kanonikiem u św. Sebastiana w Magdeburgu, a w 1161 i 1176 pełnił tam godność proboszcza. Zmarł po 18 kwietnia 1176 lub też w późniejszym czasie, po 1185.

6 *Córka (imię nieznane).* Dawniejsze opracowania zwały ją bezpodstawnie Gertrudą, Małgorzatą oraz Sybillą. Urodziła się zapewne ok. 1130–41, a w latach 1147–55 (w 1153) poślubiła *Dypolda (Teobalda) I, księcia czeskiego* (władał księstwem we wschodnich Czechach z Czasławiem, Chrudimem, Wratysławem oraz Kourzymem) (ur. ok. 1118–24, zm. Włochy 15.08.1167), syna Władysława I, księcia Czech z dynastii Przemyślidów, oraz jego żony Rychezy (Ryksy), hrabianki bergskiej, córki Henryka I Starszego, hrabiego Bergu; dochowali się dwojga dzieci. Zmarła po 1158.

7 *Córka (imię nieznane).* Urodziła się ona zapewne w latach 40. XII w., skoro ok. 1152–55 została żoną *Władysława, księcia ołomunieckiego* (ur. zapewne ok. 1125–28, zm. po 28.06. 1165), syna Sobiesława I Udalryka, księcia Czech z dynastii Przemyślidów, i jego żony Adelajdy (Adlety), księżniczki węgierskiej, córki Almosa, księcia węgierskiego, króla Kroacji. Źródła milczą o ich dzieciach, nie przekazały także daty śmierci księżnej.

8 *? Córka (imię nieznane).* Początkowo mniszka, po 1160 została opatką w Kwedlinburgu. Według tablic H. Grota imię opatki kwedlinburskiej, pełniącej urząd między 1160 a 1161, brzmiało Meregarda, nie wiadomo jednak, czy jest ona tożsama z córką Albrechta Niedźwiedzia.

9 *Albrecht (Adalbert).* Urodził się w latach 1131–40 (ok. 1136). Jeszcze za życia ojca otrzymał Anhalt i Aschersleben. Podczas podziału posiadłości rodowych po śmierci Albrechta Niedźwiedzia w 1170 uzyskał hrabstwo Ballenstedt (w opracowaniach figuruje pod imieniem *Adalberta III,* jako że w Ballenstedt poprzedzało go dwóch hrabiów o tym imieniu), Anhalt zaś przekazał najmłodszemu bratu, Bernardowi. Zmarł w 1171 lub po 6 grudnia 1172.

małżonka Albrechta (Adalberta):
poślubiona z końcem 1157:

Adelajda, margrabianka miśnieńska, córka Konrada I Wielkiego, margrabiego Miśni i Łużyc Dolnych z dynastii Wettynów, oraz jego żony Lutgardy, córki Albrechta, hrabiego w Szwabii; jej rodzonym bratem był Otto Bogaty, mąż margrabianki Jadwigi, siostry Albrechta. Ok. 1152 została żoną

Swena III, króla Danii (poległ pod Grathe 23.10.1157), nieślubnego syna króla duńskiego Eryka II Pamiętnego, potomka dynastii Estrydsenów; miała z nim córkę i być może zmarłego młodo syna. Po śmierci króla Adelajda powróciła do Niemiec, gdzie jeszcze w tym samym roku poślubiła nieznanego bliżej *hrabiego Albrechta.* Zmarła po 6 grudnia 1172 (być może 23 października 1181).

córki Albrechta (Adalberta) (A–C):

A *Adelajda*. Urodziła się po 1157. Przypuszczalnie w 1185 poślubiła *Dypolda V (VI), hrabiego Vohburga* (ur. ok. 1142, zm. 21.10 zapewne w 1193), syna Dypolda III, margrabiego Vohburga z rodu Dypoldyngów, i jego trzeciej żony Zofii, której filiacja nie jest znana (Węgierka, być może z dynastii Arpadów?). Małżeństwo to, o ile miało faktycznie miejsce, pozostało bezdzietne. Małżonkiem Adelajdy był zapewne potomek Meinhardynów: *Meinhard II Stary, hrabia Gorycji,* wójt Akwiliei (ur. ok. 1160, zm. 1230 lub 1231), syn Engelberta II, hrabiego Gorycji, oraz jego żony Adelajdy, córki Ottona I, hrabiego Dachau i Valley, wdowiec po Kunegundzie, córce Konrada I, hrabiego Peilstein, następnie ożeniony z nieznaną z imienia córką hrabiego tyrolskiego Henryka I; wedle innej hipotezy poślubiła ona *Meinharda, hrabiego Istrii,* wójta Parenzo (zm. przed 1193), stryja Meinharda II, syna Meinharda (z Gorycji) oraz jego drugiej żony Elżbiety, córki Botona, hrabiego Schwarzburga; owocem mariażu Meinharda były dwie córki. Data śmierci Adelajdy nie jest znana.

B *Gertruda*. Urodziła się ok. 1160. Poślubiła *Waltera III, pana Arnstein* (ur. ok. 1150, zm. ok. 1196 lub po 1199), syna Waltera II z rodu Arnsteinów i jego żony Ermengardy, hrabianki płockowskiej, córki Helferyka, hrabiego Płockowa (Plötzkau); dochowali się co najmniej sześciu dzieci. Gertruda zmarła w nieznanym czasie po 1194.

C *? Córka (imię nieznane).* Wedle części opracowań została ona żoną *Fryderyka II, hrabiego Beichlingen* (zm. 12.1189), syna Fryderyka I, hrabiego Beichlingen, i poślubionej mu Heleburgi, córki Ernesta I, hrabiego Tonna (Gleichen). Źródła milczą o dzieciach tej pary.

10 *Adelajda.* Na świat przyszła ok. 1135. Przeznaczono ją do stanu duchownego, była mniszką w klasztorze augustiańskim w Lamspringe, gdzie zmarła 1 lutego przed lub w 1162 i gdzie także znalazła spoczynek.

11 *Dytryk.* Urodził się w latach 1135–40. W 1170 został panem włości obejmujących Werben (Burgwerben) pod Weißenfels oraz Dornburg koło Magdeburga (według niektórych opracowań z tytułem hrabiego Werben). Zmarł (po) 5 września 1183 lub w latach 1176–83.

małżonka Dytryka:
poślubiona ok. 1150 lub ok. 1155:

Matylda, landgrafówna turyńska, córka Ludwika I, landgrafa Turyngii z dynastii Ludowingów, oraz jego żony Jadwigi, hrabianki Gudensberg. Urodziła się ona ok. 1140, zmarła zaś w nieznanym czasie po 1150.

syn Dytryka:

A *Dytryk.* Zmarł w dzieciństwie, przed 1171.

12 *Bernard I.* Urodził się ok. 1140. Podczas podziału terytoriów rodzinnych w 1170 otrzymał hrabstwa Anhaltu i Aschersleben, a po rychłej śmierci starszego brata Albrechta (1171) odziedziczył hrabstwo Ballenstedt. 13 kwietnia 1180 w Gelnhausen cesarz Fryderyk I Barbarossa nadał mu część dawnej Marchii Saskiej (fragment nad dolną Łabą w okolicach Lauenburga), odebranego księciu bawarskiemu Henrykowi Lwu. Z uwagi na fakt, iż na tronie saskim poprzedzało go dwu imienników, w opracowaniach figuruje niekiedy jako *Bernard III*, lecz z uwagi na fakt, iż otwiera on poczet władców nowego księstwa saskiego, którego stolicą została leżąca w askańskich dobrach rodowych Wittenberga, określany jest również mianem *Bernarda I*. Zmarł 9 lutego 1212 na zamku w Bernburgu i spoczął u boku ojca w kościele klasztornym benedyktynów w Ballenstedt.

małżonka Bernarda I:
poślubiona w latach 1173–77:

Judyta, księżniczka wielkopolska, córka Mieszka III Starego, księcia wielkopolskiego i krakowskiego z dynastii Piastów, oraz jego pierwszej żony Elżbiety, księżniczki węgierskiej,

córki lub siostry króla Béli II Ślepego, względnie córki króla Stefana II. Urodziła się ona przed 1154, zmarła zaś po 12 grudnia 1201.

dzieci Bernarda I (A–F):

A *Henryk I*. Urodził się ok. 1175. Po śmierci ojca w 1212 otrzymał w podziale hrabstwa Anhaltu i Aschersleben z Bernburgiem, Dessau, Köthen, Ballenstedt i Harzgerode. W 1218 został podniesiony do godności księcia (*Fürst*) Anhaltu. Po śmierci margrabiego brandenburskiego Albrechta I (1220) został wyznaczony opiekunem margrabiów Jana I i Ottona III – ową godność złożył po osiągnięciu przez nich pełnoletniości w 1225. Zmarł między 6 maja 1251 a 17 maja 1252 (wedle innych danych w latach 1244–45) i znalazł spoczynek w kościele klasztornym benedyktynów w Ballenstedt.

małżonka Henryka I:
poślubiona ok. 1211:

Irmgarda, landgrafówna turyńska, córka Hermana I, landgrafa Turyngii z dynastii Ludowingów, i jego drugiej żony Zofii, księżniczki bawarskiej; jej siostra Agnieszka została drugą żoną młodszego brata Henryka, Albrechta. Urodziła się ok. 1196–97, zmarła natomiast ok. 1244 i została pochowana u benedyktynów w Ballenstedt.

Od Henryka I wywiodły się liczne linie dynastii askańskiej: książęta Anhalt-Bernburg, Anhalt-Zerbst, Anhalt-Aschersleben, Anhalt-Köthen, Anhalt-Dessau, Anhalt-Plötzkau, Anhalt-Harzgerode, Anhalt-Mühlingen, Anhalt-Dornburg i Anhalt-Bernburg-Schaumburg-Hoym, obecnie wszystkie wygasłe po mieczu..

B *Albrecht I*. Urodził się ok. 1175. Śmierć ojca w 1212 uczyniła go księciem Saksonii, co potwierdził w 1218 cesarz Fryderyk II. W następnych latach przebywał głównie u jego boku w Italii. Po śmierci landgrafa turyńskiego Ludwika IV w 1227 objął regencję w Marchii Miśnieńskiej w imieniu margrabiego Henryka III; godność ową złożył po ogłoszeniu go pełnoletnim w 1230. Między 1228 a 1229 przebywał z cesarzem w Ziemi Świętej, a później na jego dworze we Włoszech. Po śmierci Fryderyka II

(1250) przeszedł do obozu papieskiego. Zmarł między 27 września a 7 listopada (być może w dniu 8 października) 1260 lub 8 listopada 1261 w Lehninie i spoczął w tamtejszym klasztorze cysterskim.

małżonki Albrechta I:

1. poślubiona w 1222 w Wiedniu:

Agnieszka, księżniczka austriacka, córka Luitpolda (Leopolda) VI Sławnego, księcia Austrii i Styrii z dynastii Babenbergów, i jego żony Teodory z Bizancjum. Urodziła się (19 lutego) 1206, zmarła zaś 29 sierpnia (wedle innych danych lipca) 1226.

Owocem mariażu było dwoje znanych źródłom dzieci.

2. poślubiona po (w) 1229 w Akkce:

Agnieszka, landgrafówna turyńska, córka Hermana I, landgrafa Turyngii z dynastii Ludowingów, i jego drugiej żony Zofii, księżniczki bawarskiej; jej siostra Jutta była żoną starszego brata Albrechta, Henryka I, księcia anhalckiego. Urodziła się ok. 1204, a 29 listopada 1225 w Norymberdze poślubiła *Henryka Bezbożnego, Okrutnego, księcia austriackiego, księcia Mödling* (ur. 1208, zm. 3.01.1228), syna Luitpolda (Leopolda) VI Sławnego, księcia Austrii i Styrii z dynastii Babenbergów, i jego żony Teodory z Bizancjum; miała z nim córkę. Być może w ostatnich latach życia Agnieszka i książę saski pozostawali w separacji. Zmarła ona w dniu 24 lutego przed 15 maja 1244 i została pochowana w klasztorze cysterskim w Heiligenkreuz pod Wiedniem.

W małżeństwie tym urodziły się dwie córki; z młodszą Juttą ożenił się później margrabia brandenburski Jan I.

3. poślubiona po 15 maja 1244 (może w latach 1247–48)

Helena, księżniczka brunszwicka, córka Ottona I Dziecię, księcia Brunszwiku i Lüneburga z dynastii Welfów, i jego żony Matyldy, margrabianki brandenburskiej, córki margrabiego Albrechta II. Urodziła się ok. 1231, a 9 października 1239 poślubiła *Hermana II, landgrafa Turyngii* (ur. Kreuzburg 28.03.1222, zm. tamże 3.01.1241), syna Ludwika IV zwanego Świętym, landgrafa turyń-

skiego z dynastii Ludowingów, i jego żony Elżbiety Świętej, córki Andrzeja II, króla Węgier; krótkotrwałe to małżeństwo pozostało bezdzietne. Książę Albrecht I był jej drugim mężem, mieli liczne dzieci. Zmarła 6 września 1273 i spoczęła u franciszkanów w Wittenberdze.

Od synów z tego małżeństwa wywiodły się linie książąt sasko-wittenberskich (wygasła w XV w.) i sasko-lauenburskich (wygasła w XVII w.).

C *Jadwiga*. Urodziła się ok. 1175, a po 26 lipca 1184 (może w 1204) została żoną *Ulryka, hrabiego Wettinu* (zm. Wettin 28.09.1206), syna Henryka I, hrabiego Wettinu, i poślubionej mu Zofii, córki Fryderyka, palatyna Sommerschenburga. Pierwszą żoną Ulryka była córka Hermana II, landgrafa Turyngii, która zmarła bezdzietnie, natomiast Jadwiga urodziła mu młodo zmarłego syna. Zmarła w nieznanym czasie po 1206.

D *Zofia*. Wedle innych danych nosiła ona imię Adelajdy. Poświęciła się życiu klasztornemu i w 1221 została wybrana ksienią w opactwie w Gernrode. Zmarła 15 lub 16 lipca 1244 i najpewniej spoczęła w Gernrode.

E *Magnus*. Zmarł młodo.

F *Jan*. Od 1256 był on proboszczem lub kanonikiem w Halberstadtcie.

13 *Ejlika*. Nie zachowały się żadne daty.

OTTO I

1170–1184

OJCIEC: *Albrecht I Niedźwiedź (s. 13)*
MATKA: *Zofia (z Windbergu) (s. 16)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Albrechta I*

*

Urodził się ok. 1128 lub też nieco wcześniej, w latach 1123–25. Ok. 1130 (może już ok. 1125) bezpotomny książę Stodoran (Hawelan), Przybysław Henryk – ojciec chrzestny Ottona – przekazał mu (a faktycznie jego ojcu) część państwa hawelańskiego i dawnej Marchii Północnej: Ziemię Suchą (Zauche). Od 1144 pojawiał się w dokumentach jako współrządca ojca, a po śmierci Albrechta I Niedźwiedzia w 1170 przejął po nim rządy w Marchii Brandenburskiej (Stara Marchia z Salzwedel i Stendalem, Kraj Nadhawelański z Brandenburgiem oraz Ziemia Sucha); podejmowane przez Ottona I w latach 80. XII w. wyprawy na książąt pomorskich nie przyniosły nowych nabytków terytorialnych.
Zmarł 7 marca 1184 i został pochowany w ufundowanym przez siebie klasztorze cysterskim w Lehninie w Ziemi Suchej (obecnie pod Poczdamem), który to klasztor stał się odtąd miejscem spoczynku margrabiów brandenburskich z rodu askańskiego.

MAŁŻONKI OTTONA I:
1. poślubiona 6 stycznia 1148 w Kruszwicy:

Judyta, księżniczka polska, córka Bolesława III Krzywoustego, księcia Polski z dynastii Piastów, oraz jego drugiej żony Salomei, hrabianki bergskiej. Urodziła się między 1130 a 1136, a od ok. 1136 była narzeczoną *Gézy, królewicza węgierskiego (*ur. ok. 1130), zaręczyny jednak zerwano przed 1146 kiedy to przyszły Géza II poślubił księżniczkę kijowską Eufrozynę. Margrabina Judyta zmarła 8 lipca między 1171 a 1175 i została pochowana pośrodku katedry w Brandenburgu.

2. poślubiona w latach 1171–75:

Adelajda. Jej filiacja nie jest znana, wydaje się mało prawdopodobne by była ona tożsama z *Adą, hrabianką holenderską,* córką Florencjusza (Florisa) III, hrabiego Holandii, gdyż ta – będąca najprawdopodobniej trzecią w kolejności starszeństwa córką hrabiego – musiała urodzić się najwcześniej w 1166 (a raczej w latach 1166–68), co z kolei wyklucza urodzenie przez nią syna między 1172 a 1176 (wedle jednej z hipotez Ada Holenderska była żoną margrabiego Ottona II, dalsze szczegóły zob. w jego biogr.). Zmarła w bliżej nieokreślonym czasie po 1172–76.

POTOMSTWO OTTONA I:

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (1–2):

1 *Otto II Szczodry (s. 27).*

2 *Henryk.* Urodził się między 1148 a 1171, zapewne bliżej terminu *post quem.* Po śmierci ojca w 1184 objął władzę w części posiadłości rodowych z Tangermünde i Stendal, w źródłach występuje także z tytułem hrabiego na Gardelegen. Zmarł po 15 kwietnia 1192 i został pochowany w ufundowanym wraz ze starszym bratem Ottonem kościele św. Mikołaja w Stendal. Nie założył rodziny.

SYN Z DRUGIEGO LUB PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA:

1 *Albrecht II (s. 29).*

OTTO II SZCZODRY

1184–1205

OJCIEC: *Otto I (s. 24)*
MATKA: *Judyta Bolesławówna (s. 25)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ottona I*

*

Urodził się po styczniu 1148 i w 1184 objął po ojcu rządy w Marchii Brandenburskiej. Podobnie jak Otto I podejmował nieudane wyprawy przeciw książętom pomorskim; być może właśnie podczas jego rządów król rzymsko-niemiecki uznał formalne zwierzchnictwo Brandenburgii nad Pomorzem Zachodnim, o co będą w późniejszych latach toczone spory z Gryfitami.
Zmarł 4 lipca 1205 i został pochowany w klasztorze cysterskim w Lehninie.

Wedle *Chronica principum Saxoniae* zawarł on związek małżeński, który jednak pozostał bezdzietny. Istnieje hipoteza, że żoną margrabiego była *Ada, hrabianka holenderska*, najczęściej identyfikowana drugą żoną Ottona I, *Adelajdą*; urodzona przypuszczalnie ok. 1166–68 córka Florencjusza (Florisa) III, hrabiego Holandii, i Ady z Huntingdon, bardziej odpowiadałaby wiekiem Ottonowi II niż jego ojcu, co jednak niczego nie przesądza. Na korzyść owej teorii przemawia dodatkowo data aktu donacyjnego, wystawionego w 1205 przez „Adę, margrabinę brandenburską", któremu świadkowali jej bracia, matka i siostrzenica („hrabia Wilhelm [I Holenderski] i Florencjusz, bracia moi, hrabina Ada [z Huntingdon], moja matka, i Ada, moja siostrzenica [córka Dirka VII, hrabiego Holandii, najstarszego brata Ady]") – zbiega się ona z datą zgonu Ottona II, co pozwala wysnuć wniosek, iż po jego śmierci margrabina przekazała darowiznę zgromadzeniu zakonnemu, co było częstą praktyką. Kwestia pozostaje zatem nadal otwarta.

ALBRECHT II

1205–1220

OJCIEC: *Otto I (s. 24)*
MATKA: *Judyta Bolesławówna lub Adelajda (ss. 25 i 26)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ottona I*

*

Urodził się ok. 1172–76; według części opracowań był on synem Ottona I z pierwszego małżeństwa z Judytą Piastówną i na świat przyszedł w latach 1150–74. (przed 1176). Po śmierci ojca (1184) otrzymał we władanie Arneburg w Starej Marchii wraz z tytułem hrabiego. W latach 1189–92 uczestniczył w trzeciej krucjacie. Po powrocie do Niemiec popadł w konflikt ze starszym bratem Ottonem, od którego zażądał większego udziału w rządach; z rozkazu brata został nawet na pewien czas uwięziony. Po śmierci Ottona II w 1205 objął władzę w Brandenburgii. Zdołał opanować Ziemię Starobarnimską (Stary Barnim) wraz ze Spandau (obecnie część Berlina), Bötzow (Oranienburgiem) i Biesenthal i Liebenwalde, dzięki czemu Marchia uzyskała dostęp do doliny Odry; nad jej brzegiem wzniósł margrabia warowny gród w Odrzycku (Oderberg).
Zmarł 25 lutego 1220 i został pochowany u boku ojca i brata w klasztorze cysterskim w Lehninie.

MAŁŻONKA ALBRECHTA II:
poślubiona w sierpniu (krótko przed końcem miesiąca) 1205:

Matylda z Wettinu, margrabianka łużycka, córka Konrada, margrabiego Łużyc Dolnych, hrabiego Eilenburga, Groitzsch i Sommerschenburga z dynastii Wettynów, oraz jego żony Elżbiety, księżniczki wielkopolskiej. Urodziła się ok. 1185. W 1221 została wraz z księciem Anhaltu Henrykiem I (zob. biogr. margrabiego Albrechta I) regentką Marchii w imieniu synów; złożyła urząd po ich dojściu do lat sprawnych w 1225. Zmarła w 1255 w Salzwedel i została pochowana u boku małżonka.

POTOMSTWO ALBRECHTA II (1–5):

1 *Matylda*. Urodziła się przypuszczalnie w latach 1205–15, a z końcem 1228 została wydana za mąż za *Ottona I Dziecię, księcia Brunszwiku i Lüneburga* (ur. 1204, zm. Brunszwik lub Lüneburg 9.06.1252), syna Wilhelma Grubego (Tłustego), księcia Brunszwiku i Lüneburga z dynastii Welfów, i jego żony Heleny Valdemarsdatter, księżniczki (królewny) duńskiej; dochowali się licznych dzieci. Matylda zmarła 10 czerwca 1261 w Brunszwiku i spoczęła u boku męża w katedrze św. Błażeja tamże.

2 *? Elżbieta.* Jeśli istotnie była córką Albrechta, rodzić się mogła w latach 1207–16. Przed 16 maja 1228 wyszła za *Henryka Raspe IV, landgrafa Turyngii oraz (anty)króla rzymsko-niemieckiego* (ur. ok. 1201–02, zm. Wartburg 16.02.1247), syna Hermana I, landgrafa Turyngii z dynastii Ludowingów, oraz jego drugiej żony Zofii, księżniczki bawarskiej. Elżbieta zmarła bezdzietnie latem 1237 i została pochowana w Reinhardsbrunn; owdowiały Henryk Raspe żenił się jeszcze dwukrotnie: z Gertrudą, córką Luitpolda (Leopolda) VI, księcia Austrii i Styrii, a następnie z Beatrycze, córką Henryka II, księcia Brabancji, jednak nie dochował się potomstwa.

3 *? Jutta*. Poza imieniem nic o niej nie wiadomo. Tak jak i w przypadku Elżbiety jej przynależność do potomstwa margrabiego Albrechta jest wątpliwa.

4 *Jan I (s. 32).*

5 *Otto III Pobożny (s. 38).*

JAN I

1220–1266

OJCIEC: *Albrecht II (s. 29)*
MATKA: *Matylda z Wettinu (s. 30)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Albrechta II*

*

Urodził się ok. 1213. Po śmierci ojca w 1220 wespół z młodszym bratem Ottonem III objął władzę w Marchii Brandenburskiej – początkowo nieletni margrabiowie pozostawali pod regencją kuzyna, Henryka I, księcia Anhaltu, a od 1221 także matki, jednak już w 1225 Jan wystawia samodzielnie dokumenty w imieniu swoim i brata. Dzięki małżeństwu z księżniczką duńską w 1230 wszedł w posiadanie Wołogoszczy (Wolgast). W 1231 bracia uzyskali od cesarza potwierdzenie zwierzchnictwa margrabiów brandenburskich nad Pomorzem. 20 czerwca 1236 w Kremmen nad Hawelą Jan I i Otto III zawarli układ z Warcisławem III, księciem pomorskim na Dyminie, na mocy którego Gryfita uznał swoje księstwo za lenno brandenburskie, oddał margrabiom północną część Ziemi Wkrzańskiej ze Stargardem, Bezrzeczem (Beseritz) i Ostrowem (Wustrow), a nadto przyrzekł sukcesję brandenburską w księstwie dymińskim na wypadek swojej bezpotomnej śmierci. W latach 1239–45 Jan I i Otto III opanowali kraje Barnim i Teltow, graniczące od północy z Ziemią Starobarnimską (Starym Barnimem), a od zachodu z Krajem Nadhawelańskim i Ziemią Suchą; lokowali tam miasta Kolonię nad Szprewą (Cölln) (ok. 1237) oraz Berlin (ok. 1244). Zapewne jeszcze przed 1250 książę szczeciński Barnim I odstąpił Brandenburgii południową część Ziemi Wkrzańskiej aż do rzeki Wilsny (Welse), zaś na mocy układu zawartego w 1250 w Landinie margrabiowie zrezygnowali z Wołogoszczy w zamian za pozostałą część Ziemi Wkrzańskiej na północ od Wilsny, zrzekli się także sukcesji w księstwie dymińskim,

podczas gdy obaj wspomniani książęta pomorscy uznali się lennikami Brandenburgii. W tym samym 1250 (lub nieco wcześniej) margrabiowie otrzymali w zastaw od księcia legnickiego Bolesława II Rogatki położoną na prawym brzegu Odry część Ziemi Lubuskiej, którą przejęli wobec niewypłacalności księcia w 1252; w 1253 Jan założył tam miasto Frankfurt (nad Odrą). W następnych latach Askańczycy opanowali Kraj Zaodrzański z Cedynią i Sołdzinem (Myśliborzem), gdzie w 1257 Jan I lokował Landsberg (obecnie Gorzów Wielkopolski). W 1260 dzięki małżeństwu syna Jana. Konrada, z księżniczką wielkopolską, w posiadanie margrabiów weszła kasztelania santocka (toczono później o nią zaciekłe walki z Polakami; ostatecznie weszła w skład Marchii w XIV w.), a w 1261 zajęli także Kostrzyn nad Odrą. W 1258 Jan I oraz Otto III przeprowadzili częściowy podział Marchii Brandenburskiej (z wyłączeniem nowych nabytków na wschód od Odry, nadal podlegających wspólnej władzy obu braci), na mocy którego każdy z nich stawał się właścicielem połowy każdej z posiadanych dzielnic Marchii – do Jana należało m.in. miasto Stendal w Starej Marchii, stąd linia jego potomków zwana jest *stendalską* (inaczej *joannicką* lub *starszą*). 3 marca 1266 bracia podzielili także pozostałe posiadłości – starszemu z nich przypadły wówczas ziemie na wschód od rzeki Odry, tzw. Nowa Marchia.

Zmarł 4 kwietnia lub na przełomie lata i jesieni 1266 i został pochowany w Chorinie przy jeziorze Choriner See w Ziemi Barnimskiej, dokąd zainicjował przenosiny klasztoru cysterskiego, ufundowanego przez jego dziada i wcześniej położonego na półwyspie Pelichtzwerden na jeziorze Parsteiner See.

MAŁŻONKI JANA I:

1. poślubiona ok. 1233–35:

Zofia Valdemarsdatter, księżniczka (królewna) duńska, córka Waldemara II Zwycięzcy, króla Danii z dynastii Estrydsenów, i jego drugiej żony Berengueli (Berengerdy), infantki portugalskiej. Urodzona w 1217, zmarła w połogu 3 (2?) listopada 1247 we Flensburgu i spoczęła w klasztorze franciszkańskim w Ribe (Ripen).

(2. poślubiona ok. 1250:

Jadwiga nieznanej filiacji; jako małżonkę Jana wymienia ją jedynie W. Dworzaczek.)

2 (3). poślubiona 7 maja 1253:

Jutta, księżniczka saska, córka Albrechta I, księcia Saksonii, potomka bocznej linii dynastii askańskiej (zob. biogr. margrabiego Albrechta I). Termin *post quem* narodzin księżniczki wyznacza data zawarcia małżeństwa przez jej rodziców, co miało miejsce w lub po 1229, zaś terminem *ad quem* jest 15 maja 1244, przed tą bowiem datą zmarła jej matka. Sama Jutta zmarła przed 23 grudnia 1287 i została pochowana w ufundowanym przez jej małżonka klasztorze franciszkańskim w Stendal.

POTOMSTWO JANA I:

linia stendalska (joannicka, starsza)

DZIECI Z PIERWSZEGO MAŁŻEŃSTWA (1–6):

1 *Jan II (s. 43).*

2 *Otto IV ze Strzałą (s. 46).*

3 *Konrad I (s. 50).*

4 *Helena*. Urodziła się przed 1246, zapewne ok. 1241–42 r. Jej mężem został w latach 1253–58 (może w 1258) *Dytryk Mądry, Tłusty, margrabia miśnieński na Landsbergu* (ur. 1242, zm. 8.02. 1285), syn Henryka Światłego, Dostojnego, margrabiego Miśni i Łużyc, landgrafa Turyngii i palatyna saskiego, potomka dynastii Wettynów, oraz jego pierwszej małżonki Gertrudy, księżniczki austriackiej; źródłom znane są trzy ich córki. Helena zmarła 7 czerwca 1304 i zapewne znalazła spoczynek w klasztorze klarysek w Weißenfels.

5 *Eryk*. Urodził się w latach 1237–46 (ok. 1242). Od wczesnej młodości przeznaczony był do kariery kościelnej, w latach 60. i 70. występuje w dokumentach jako kanonik halberszstadzki oraz prepozyt klasztoru śś. Bonifacego i Maurycego w Halberstadt. 20 czerwca 1264, na prośbę margrabiego Jana I, papież Urban IV nakazał kapitule katedralnej w Magdeburgu nadać Erykowi godność kanonika, ta jednak zignorowała rozkaz – dopiero w 1270 uzyskał on magdeburską kanonię. Przez następne lata margrabiowie brandenburscy bezskutecznie próbowali przeforsować kandydaturę Eryka na tron arcybiskupa Magdeburga, co udało się po zawarciu ugody z tamtejszym mieszczaństwem w 1283. Warto w tym miejscu dodać, że do arcybiskupów magdeburskich należała

połowa Ziemi Lubuskiej, przekazanej im w 1249 przez księcia legnickiego Bolesława Rogatkę, a którą Eryk przekazał w 1287 w zastaw swemu bratu Ottonowi IV – ów zastaw nigdy nie został wykupiony, dzięki czemu Askańczycy stali się jedynymi władcami wspomnianego terytorium. Eryk zmarł 21 grudnia 1295 w Grabow nieopodal Magdeburga i spoczął w katedrze magdeburskiej.

6 *Bezimienny syn.* Urodził się 1 lub 2 listopada 1247 we Flensburgu, a zmarł 2 listopada 1247 i został pochowany wraz ze zmarłą w połogu matką u franciszkanów w Ribe (Ripen).

DZIECI Z DRUGIEGO MAŁŻEŃSTWA (1–5):

1 *Mechtylda (Matylda).* Urodziła się w 1257 (1256?), a przed 14 grudnia 1278 została wydana za *Bogusława IV Ciało i Dusza, księcia wołogoskiego* (ur. 1254–55, zm. (19).02.1278), syna Barnima I Dobrego, księcia zachodniopomorskiego z dynastii Gryfitów, i jego drugiej żony Małgorzaty (księżniczki) meklemburskiej; mariaż ten pozostał bezdzietny. Mechtylda zmarła ok. 1280 (przed 1283). Po jej śmierci książę Bogusław IV ożenił się z księżniczką rugijską Małgorzatą i miał z nią liczne potomstwo obojga płci.

2 *Agnieszka*. Urodziła się w latach 1258–61, zaś 11 listopada 1273 w katedrze św. Piotra w mieście Szlezwik poślubiła *Eryka V Klippinga, króla Danii* (ur. ok. 1249, zamordowany w Finderup koło Viborga 22.11.1286), syna Krzysztofa I, króla Danii z dynastii Estrydsenów, i poślubionej mu Małgorzaty, księżniczki pomorskiej (lubiszewsko-tczewskiej); dochowali się siedmiorga dzieci. Po śmierci męża w 1286 Agnieszka sprawowała w Danii regencję w imieniu małoletniego syna Eryka; od tego czasu posługiwała się oficjalnie tytułem królowej. W 1293 wyszła powtórnie za mąż za *Gerharda II Ślepego, hrabiego Holsztynu na Plön* (ur. ok. 1254, zm. Plön 28.10.1312), syna hrabiego Gerharda I, potomka dynastii Schaumburgów, i jego pierwszej żony Elżbiety, księżniczki meklemburskiej. Hrabia Gerhard II był wdowcem po Ingebordze, księżniczce szwedzkiej, z którą miał liczne dzieci. Z Agnieszką dochował się jedynego syna. Agnieszka zmarła z początkiem października 1304 i spoczął w kościele NMP (obecnie pw. św. Benedykta) w Ringsted na wyspie Zelandia.

3 *Albrecht.* Mógł być synem Jana I z pierwszego małżeństwa, przypuszczalnie jednak urodził się z końcem lat 50. XIII w. (1258–59), a zatem był synem Jutty Saskiej. Zmarł w 1290 lub też między 21 sierpnia 1292 a 16 sierpniem 1293. Nie wiadomo, czy założył rodzinę – w źródłach brak o tym wzmianek.

4 *Herman.* Jeśli był synem Jutty Saskiej (a według części opracowań pochodził z pierwszego małżeństwa Jana I) urodził się on ok. 1259–60. Przeznaczono go do kariery kościelnej, w 1290 został wybrany biskupem Havelbergu (pol. Hobolin) w Brandenburgii. Zmarł w 1291, przed dniem 12 lipca, i spoczął w katedrze w Havelbergu.

5 *Henryk I bez Ziemi (s. 57).*

*

Synów Jana I, stanowiących starszą linię Askańczyków brandenburskich, przedstawiono w drugiej części rozdziału.

OTTO III POBOŻNY

1220–1267

OJCIEC: *Albrecht II (s. 29)*
MATKA: *Matylda z Wettinu (s. 30)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Albrechta II*

*

Przydomek swój zawdzięczał udziałowi w krucjatach przeciwko pogańskim Prusom. Na świat przyszedł ok. 1215. Po śmierci ojca (1220) objął wraz ze starszym bratem Janem rządy w Brandenburgii (z uwagi na nieletniość początkowo pod regencją księcia Anhaltu Henryka I, a od 1221 matki); usamodzielnienie margrabiów nastąpiło w połowie lat 20. XIII w. W trakcie ponad czterdziestoletnich wspólnych rządów udało się braciom dwukrotnie powiększyć obszar Marchii o nabytki na wschód od Odry, nazywane Nową Marchią (szczegóły w biogr. Jana I), dodatkowo dzięki małżeństwu z księżniczką czeską Otto III wszedł w 1243 w posiadanie Łużyc Górnych z Budziszynem oraz Zgorzelcem (Gorlitz), pierwotnie w charakterze zastawu, a od 1262 lenna Korony Czeskiej. W 1258 Otto III i Jan I dokonali podziału części posiadanych ziem (nie objął on nowych zdobyczy na wschodzie kraju, nadal zarządzanych wspólnie), na mocy którego każdemu z braci przypadły ziemie rozłożone po równo w każdej z dzielnic Marchii; w obrębie ziem należących do Ottona znalazło się miasto Salzwedel w Starej Marchii, dzięki czemu linia jego potomków zyskała w historiografii miano *salzwedelskiej* (od imienia założyciela zwana jest także *ottońską* lub po prostu *młodszą*). Dopiero aktem z 3 marca 1266 margrabiowie rozdzielili pomiędzy siebie pozostałe posiadane terytoria: Ottonowi III przypadły wówczas Łużyce Górne.
Zmarł 9 października 1267 w Brandenburgu nad Hawelą (dawniej słowiańska Brenna) i spoczął w ufundowanym przez siebie klasztorze dominikanów w Strausbergu (dziś pod Berlinem).

MAŁŻONKA OTTONA III:
poślubiona przed czerwcem 1243:

Beatrycze (Bożena), księżniczka (królewna) czeska, córka Wacława I Jednookiego, króla Czech z dynastii Przemyślidów, oraz jego żony Kunegundy, księżniczki szwabskiej, córki Filipa Szwabskiego, króla rzymsko-niemieckiego. Urodziła się ona po 1227, zapewne ok. 1230, a zmarła 27 maja 1290 we Wrocławiu i spoczęła w tamtejszym klasztorze klarysek.

DZIECI OTTONA III (1–6):
linia salzwedelska (ottońska, młodsza)

1 *Jan III Praski (s. 67).*

2 *Otto V Długi (s. 69).*

3 *Kunegunda.* Urodziła się w latach 1247–52, a 25 (lub 24) października 1264 została żoną *Béli, królewicza węgierskiego, księcia Kroacji, Dalmacji i Slawonii* (ur. ok. 1245, może w 1243, zm. 20.06–3.10.1269), najmłodszego spośród synów Béli IV, króla Węgier z dynastii Arpadów, i jego żony Marii Laskariny, córki Teodora I, cesarza Nicei. Małżeństwo to pozostało bezpotomne. Po owdowieniu Kunegunda powróciła do Niemiec, gdzie 28 stycznia 1278 poślubiła *Walrama (Walerana) IV (V), księcia Limburgii* (zm. 24.10.1279), syna Henryka IV, księcia Limburgii, i jego żony Irmgardy, hrabianki Bergu; Walram był wcześniej żonaty z Juttą, hrabianką kliwijską, z którą miał potomstwo, natomiast jego małżeństwo z Kunegundą nie zaowocowało dziećmi. Być może trzecim mężem margrabianki brandenburskiej został *Arnold Młody, pan na Julémont i Mulerpas* (mariaż ten pomija większość opracowań); zmarła ona po 8 czerwca 1292.

4 *Albrecht III (s. 73).*

5 *Mechtylda (Matylda).* Urodziła się ok. 1248–55 (po 1245), a ok. 16 maja 1267 poślubiła *Barnima I Dobrego, księcia zachodniopomorskiego* (ur. ok. 1210, zm. Dąbie pod Szczecinem 13–14. 11.1278), syna Bogusława II, księcia zachodniopomorskiego z dynastii Gryfitów, oraz jego żony Mirosławy, księżniczki wschodniopomorskiej córki księcia Mściwoja (Mszczuja) I. Barnim był wcześniej dwukrotnie żonaty: z Marianną, księżniczką (królewną) szwedzką (zm. 1252), z którą miał córkę, i z Małgorzatą, (księżniczka) meklemburską (zm. być może

1261, z nią syn); z Mechtyldą dochował się czworga dzieci. Możliwe, że po śmierci Barnima I wstąpiła ona ponownie w związki małżeńskie, poślubiając *Jana II, hrabiego Chockowa (Gützkow)*. Zmarła 20 grudnia 1316 i spoczęła u boku Barnima w ufundowanym przezeń kościele NMP w Szczecinie.

6 *Otto VI Mały (s. 77).*

*

Schedę po Ottonie III przejęli jego czterej synowie. Ich biogramy, jak również biogramy pozostałych członków salzwedelskiej linii Askańczyków ukazano w trzeciej części rozdziału.

LINIA
NA STENDAL

JAN II

1266–1281

OJCIEC: *Jan I (s. 32)*
MATKA: *Zofia Duńska (s. 34)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Jana I*

*

Na świat przyszedł jako pierworodne dziecko margrabiego Jana I i jego pierwszej żony Zofii, zapewne ok. 1237. Po śmierci ojca (1266) wspólnie z braćmi Ottonem IV ze Strzałą i Konradem I objął rządy w stendalskiej części Marchii Brandenburskiej. Ponadto bracia dzielili tytuł margrabiów Brandenburgii ze swoimi kuzynami z linii salzwedelskiej, to jednak do potomków Jana I należały uprawnienia elektora (*Kurfürst*) Rzeszy, pozwalające uczestniczyć w obiorze władców Niemiec. Mimo iż to Jan II był spośród braci najstarszy wiekiem, to od początku ich koregencji na pierwszy plan wysuwał się drugi w kolejności Otto. O najstarszym z margrabiów rzadsze są wzmianki źródłowe i stąd o jego rządach wiadomo niewiele. Najlepiej poznane pole jego działalności wiąże się z klasztorem w Chorinie nad jeziorem Choriner See w Ziemi Barnimskiej: przywilejem z 1273 wraz z margrabiami Ottonem IV oraz Konradem I potwierdził zapoczątkowane przez ojca przenosiny w to miejsce klasztoru cysterskiego, który stał się odtąd nekropolią stendalskiej linii dynastii Askańczyków.
Zmarł 10 września 1281 w Tangermünde i spoczął w nieukończonym jeszcze wówczas klasztorze cysterskim w Chorinie.

MAŁŻONKA JANA II:
poślubiona między 1258 a 4 kwietnia 1266:
Jadwiga, (księżniczka) meklemburska, córka Mikołaja I, pana Meklemburga, Roztoki, Werle i Güstrowia, oraz jego żony Jutty, księżniczki anhalckiej (córki Henryka I, księcia Anhaltu, także potomka Askańczyków; zob. w biogr. margrabiego Albrechta I

Niedźwiedzia). Urodziła się ona po 1231, zapewne w latach 40. XIII w., zmarła zaś 9 września 1287 i spoczęła u boku małżonka w klasztorze cysterskim w Chorinie.

SYNOWIE JANA II (1–2):

1 *Jan*. Urodził się zapewne w latach 1259–70. Poświęcił się karierze kościelnej. W 1290 został wybrany kanonikiem w Magdeburgu, a po śmierci stryja, biskupa Hermana (zob. biogr. Jana I) otrzymał nominację na urząd biskupa Havelbergu (pol. Hobolin). Zmarł w 1292 i został pochowany w katedrze hawelberskiej.

2 *? Konrad (Koneke) II.* Był przypuszczalnie młodszy od Jana, zatem urodził się w latach 1260–81. Władał Rhinowem w Havellandzie i zmarł najprawdopodobniej między końcem 1308 (śmierć Ottona IV ze Strzałą) a 14 sierpnia 1319 (zgon margrabiego Waldemara).

OTTO IV ZE STRZAŁĄ

1266–1308

OJCIEC: *Jan I (s. 32)*
MATKA: *Zofia Duńska (s. 34)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Jana I*

*

Przydomek zawdzięczał ranie, którą otrzymał podczas potyczki z Magdeburczykami w 1278 – grot strzały utkwił wówczas w czaszce margrabiego tak głęboko, że nie udało się go wydobyć i pozostał tam do końca jego życia. Urodził się ok. 1238 jako drugi w kolejności syn Jana I. Po śmierci ojca w 1266 wspólnie z Janem II oraz Konradem I objął rządy w stendalskiej części Marchii Brandenburskiej. Mimo, że wiekiem wyprzedzał go Jan II, to Otto IV odgrywał pierwszoplanową rolę w działalności politycznej Brandenburgii – należy tu przypomnieć, że do potomków Jana I należały prawa elektorskie (wraz z tytułem arcykomornika Rzeszy), o które toczyli spory z członkami linii salzwedelskiej, a dające im prawo głosu w każdorazowej elekcji niemieckiego władcy. Z tych uprawnień korzystał Otto wielokrotnie, podczas elekcji w 1292, 1298 i 1308; podczas tej ostatniej sam margrabia, cieszący się powszechnym szacunkiem, był wysuwany jako kandydat do niemieckiej korony. Uwaga Ottona IV skierowana była w pierwszym rzędzie na Pomorze. W 1269 zdołał zhołdować należące do księcia Barnima I Pomorze Zachodnie, a z początkiem wiosny tego roku książę Mściwoj II, władający podówczas Świeciem, uznał się za lennika Brandenburgii i ustąpił margrabiom Ziemię Białogardzką graniczącą z Pomorzem Zachodnim. W 1271 Mściwoj II przekazał Askańczykom również prawa do Gdańska, należących do zwaśnionego z nim młodszego brata Warcisława II. W tym samym roku oddziały margrabiów zdobyły Gdańsk i usunęły stamtąd Warcisława, jednak Mściwoj nie zamierzał faktycznie odda-

wać im swojego dziedzictwa – w 1272 wspólnie z wojskami księcia kaliskiego Bolesława Pobożnego odbił miasto. Niemniej we wrześniu 1273 książę pomorski ponownie uznał się lennikiem margrabiów z Ziemi Sławieńskiej i Słupskiej (do Sławna zgłaszali również pretensje książęta rugijscy, od których w 1277 Brandenburczycy odkupili prawa do tego okręgu). W latach 1278–83 Otto IV toczył wojnę z Magdeburgiem o osadzenie na tamtejszym tronie arcybiskupim swojego młodszego brata Eryka; ostatecznie, mimo wielu porażek (w 1277 margrabia dostał się do niewoli) w 1283 Eryk został arcybiskupem. Do arcybiskupów magdeburskich należała połowa Ziemi Lubuskiej, przekazanej im w 1249 przez księcia legnickiego Bolesława Rogatkę, a którą Eryk przekazał w 1287 w zastaw Ottonowi IV – ów zastaw nigdy nie został wykupiony, dzięki czemu Askańczycy stali się jedynymi władcami tego terytorium (druga połowa Ziemi Lubuskiej była w ich posiadaniu od 1252, por. biogr. Jana I). W 1286 Otto IV dopuścił do współrządów w Brandenburgii bratanka, Jana IV. W 1291 lub 1292 zakupił od Wettynów Marchię Landsberską, którą przekazał młodszemu przyrodniemu bratu Henrykowi I, którego w 1294 także uczynił współrządcą. W tym samym czasie współregentem w Marchii został kolejny syn Konrada I, Otto VII, ten jednak w 1297 wstąpił do templariuszy. Na początku 1295 Otto IV uzyskał od króla Adolfa z Nassau potwierdzenie przywileju cesarza Fryderyka II, oddającego Askańczykom zwierzchnictwo lenne nad Pomorzem. W 1303 wszedł w posiadanie Łużyc Dolnych; w tym samym roku król czeski i polski Wacław II oddał margrabiom w zastaw Marchię Miśnieńską – jego syn Wacław III w zamian za zrzeczenie się praw do Miśni, występując na tron polski przekazał Askańczykom prawa do Pomorza Gdańskiego. W 1307 Otto IV oraz powołany przez niego w 1302 (1304) na koregenta kolejny bratanek, Waldemar (Konrad I i Jan IV zmarli między 1304 a 1305), najechali ponownie Pomorze Gdańskie i opanowali Sławno, Słupsk oraz Gdańsk (bez samego zamku, którego broniła polska załoga). W październiku 1308 pod Gdańsk przybyły wezwane przez Polaków na pomoc wojska krzyżackie, które wprawdzie usunęły stamtąd Brandenburczyków, lecz następnie same zajęły gdański zamek i miasto, a niebawem także Tczew oraz całą północną część księstwa wschodniopo-

morskiego (wnet po śmierci Ottona lub w ostatnich miesiącach jego życia, ustalono z Krzyżakami podział nowozdobytych ziem, por. biogr. margrabiego Waldemara Wielkiego).

Zmarł między listopadem a grudniem 1308 (1309?) i spoczął w klasztorze cystersów w Chorinie.

MAŁŻONKI OTTONA IV:

1. poślubiona w 1262:

Helwiga, hrabianka holsztyńska, córka Jana I, hrabiego Holsztynu i Schaumburga z dynastii Schaumburgów, oraz jego żony Elżbiety, księżniczki saskiej, rodzonej siostry margrabiny Jutty, macochy Ottona IV. Urodziła się przypuszczalnie jako najstarsze dziecko ok. 1251. Data jej śmierci nie jest znana, miało to jednak miejsce przed lipcem 1308, kiedy Otto zawarł drugie małżeństwo, zapewne między 3 stycznia 1305 a 1307. Spoczęła chyba w cysterskim klasztorze w Chorinie, stanowiącym nekropolię stendalskiej linii Askańczyków. Jej długoletnie małżeństwo nie zaowocowało potomstwem.

2. poślubiona 12 lipca 1308:

Jutta, hrabianka hennebergska, córka Bertolda VIII (III), hrabiego Hennebergu, i poślubionej mu Zofii ze Schwarzburga, przypuszczalnie córka Günthera IV, hrabiego Schwarzburga na Blankenburgu. Urodziła się ok. 1272, a przed 22 lipca 1295 została żoną *Dytryka (Diezmana, Dietzmana), margrabiego Łużyc Dolnych* (ur. 1260, zamordowany w Lipsku 10.12.307), młodszego syna Albrechta II Zwyrodniałego, margrabiego Miśni oraz landgrafa Turyngii i palatyna saskiego, potomka Wettynów, i jego pierwszej żony Małgorzaty, córki cesarza rzymsko-niemieckiego Fryderyka II. Oba zawarte przez nią mariaże okazały się bezdzietne – związek z siedemdziesięcioletnim Ottonem trwał zaledwie kilka miesięcy (najwyżej niewiele ponad rok), a przez większość tego czasu margrabia przebywał na wyprawie wojennej na Pomorzu. Jutta zmarła 25 kwietnia 1316 (1317). Miejsce jej pochówku nie jest znane (Chorin?).

KONRAD I

1266–1304

OJCIEC: *Jan I (s. 32)*
MATKA: *Zofia Duńska (s. 34)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Jana I*

*

Urodził się między 1237 a 1245. Dzięki zawartemu przez niego małżeństwu Askańczycy weszli w posiadanie kasztelanii santockiej (bez grodu Santok, zajętego przez Brandenburgię w 1265 lub 1266, w 1278 utraconego na rzecz księcia wielkopolskiego Przemysła II, późniejszego króla Polski, ponownie zdobytego po jego zamordowaniu w 1296). Po śmierci ojca w 1266 wspólnie ze starszymi braćmi objął rządy w stendalskiej części Marchii Brandenburskiej; faktycznie pełnia władzy należała do Ottona IV, a udział Konrada w rządach był znikomy (jednym z nielicznych znanych epizodów jego politycznej aktywności był udział w oblężeniu Gdańska w 1271). Od 1281 był jedynym współrządcą Ottona IV. W 1286 do współrządów dopuszczony został najstarszy syn Konrada, Jan IV, a w 1291 także młodszy, Otto VII – od 1297 templariusz; w 1293 koregentem został ponadto przyrodni brat Konrada, Henryk.
Konrad I zmarł między 15 marca a 21 maja 1304 w Schwedt (Świecie nad Odrą) w Marchii Wkrzańskiej (Uckermark) i został pochowany w rodowej nekropoli u cystersów w Chorinie.

MAŁŻONKA KONRADA I:
poślubiona w 1260 (po 1 lipca) w Santoku:

Konstancja, księżniczka wielkopolska, córka Przemysła I, księcia Wielkopolski z dynastii Piastów, oraz Elżbiety, księżniczki śląskiej, córki Henryka II Pobożnego. Urodziła się między 1245 a 1248. W myśl zawartych w 1255 umów polsko-brandenburskich posag księżniczki stanowiła kasztelania santocka, będąca wówczas „bramą królestwa polskiego". Zmarła dnia 10 (mniej

prawdopodobne daty to 8 lub 9) października 1281 i spoczęła w kościele klasztornym cystersów w Chorinie.

DZIECI KONRADA I (1–5):

1 *Jan IV (s. 53).*

2 *Otto VII (s. 55).*

3 *Konrad*. Mógł być młodszy od Waldemara (ur. 1281). W młodości, być może pod wpływem starszego brata Ottona VII, który w 1297 został templariuszem, wstąpił do zakonu krzyżackiego. Zmarł ok. 1308.

4 *Waldemar Wielki (s. 60).*

5 *Agnieszka*. Data jej przyjścia na świat nie jest znana, jednak wnosząc z terminu zamążpójścia można wnioskować, że urodziła się w latach 1280–90, raczej bliżej terminu *ad quem*. W 1300 została wydana za *Albrechta I, księcia anhalckiego na Köthen i Zerbst*, w 1308 jednego z kandydatów do korony Rzeszy (zm. 17.08–2.03.1316 lub 1317), syna Zygfryda I, księcia Anhaltu na Köthen i Dessau, oraz jego żony Katarzyny Birgersdotter, córki Birgera, jarla szwedzkiego. Był on wcześniej żonaty z Lutgardą, hrabianką holsztyńską (zm. po 1289), z którą miał dwóch synów, zaś owocem jego mariażu z margrabianką Agnieszką było dalszych pięcioro dzieci. Zmarła ona 4 czerwca 1330 i została pochowana w kościele św. Mikołaja w Zerbst.

JAN IV

1286–1305

OJCIEC: *Konrad I (s. 50)*
MATKA: *Konstancja Przemysłówna (s. 51)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Konrada I*

*

Urodził się ok. 1261. W 1286 jego stryj Otto IV dopuścił go do rządów w stendalskiej części Marchii (wzmiankowany jako współpanujący w akcie donacyjnym z 17 września 1286).
Zmarł w 1305, po 10 stycznia, przypuszczalnie między czerwcem a sierpniem tegoż roku. Miejscem jego pochówku stał się zapewne klasztor w Chorinie.

Wedle *Europäische Stammtafeln* i W. Dworzaczka w 1302 ożenił się on z *Jadwigą, księżniczką śląską*, córką Henryka V Brzuchatego, księcia legnicko-wrocławskiego, ta jednak była faktycznie małżonką Ottona, młodszego syna margrabiego Ottona V Długiego z linii salzwedelskiej.

OTTO VII

1291–1297

OJCIEC: *Konrad I (s. 50)*
MATKA: *Konstancja Przemysłówna (s. 51)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Konrada I*

*

Urodził się zapewne w 1262 lub ok. tego roku. W 1291 jego stryj, Otto ze Strzałą, dopuścił go do koregencji w stendalskiej części Marchii Brandenburskiej. Już w 1297 młody Otto porzucił jednak życie świeckie i wstąpił do zakonu templariuszy.
Zmarł w 1308 lub nieco wcześniej, między 1297 a 1298. Miejsce jego pochówku nie jest znane.

HENRYK I BEZ ZIEMI

1294–1318

OJCIEC: *Jan I (s. 32)*
MATKA: *Jutta Saska (s. 35)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Jana I*

*

Urodził się on ok. 1260 (21 marca 1256?). Nie był dopuszczany do współrządów przez starszych przyrodnich braci, nawet po osiągnięciu pełnoletniości (stąd przydomek), i dopiero w 1291 lub 1292 otrzymał od Ottona IV Marchię Landsberską w Saksonii. W 1293 została ona przejściowo utracona na rzecz Wettynów, natomiast w roku następnym Henryk został współrządcą braci oraz bratanków w stendalskiej części Marchii Brandenburskiej. Po śmierci Ottona IV w końcu 1308 został seniorem stendalskiej linii, zrzekł się jednak z praw elektorskich oraz tytułu arcykomornika Rzeszy na rzecz bratanka, Waldemara. Zmarł między 10 lipca a 14 sierpnia 1318 lub też 14 lutego 1318 (1319?). Został pochowany w klasztorze cysterskim w Chorinie, stanowiącym nekropolię tej linii dynastii askańskiej.

MAŁŻONKA HENRYKA I:
poślubiona między listopadem 1298 a listopadem 1303:

Agnieszka, księżniczka bawarska, córka Ludwika II Surowego (Mocnego), księcia Górnej Bawarii oraz palatyna reńskiego, potomka dynastii Wittelsbachów (ojca cesarza Ludwika IV Bawarskiego i dziada margrabiów Ludwika I Starszego, Ludwika II Rzymianina i Ottona VIII Gnuśnego), oraz jego trzeciej żony Mechtyldy, księżniczki austriackiej, córki Rudolfa I, króla rzymsko-niemieckiego. Urodziła się ona ok. 1276–77 a 15 stycznia 1290 w Donauwörth poślubiła *Henryka Młodszego, landgrafa heskiego (koregent ojca)* (ur. ok. 1264, zm. 23.08.1298), syna Henryka I Dziecię, landgrafa heskiego, potomka brabanckiej dynastii z Louvain, i jego pierwszej żony Adelajdy, księżniczki

brunszwickiej, córki margrabianki brandenburskiej Matyldy (zob. biogr. margrabiego Albrechta II); miała z nim córkę. Zmarła 22 lipca (21 października?) 1345 w Sangershausen i spoczęła w klasztorze cysterskim w Chorinie.

DZIECI HENRYKA I (1–5):

1 *Judyta (Jutta).* Urodziła się w latach 1299–1306. Jej mężem został poślubiony 18 maja (lub przed 16 kwietnia) 1318 *Henryk II Młodszy, Grecki, książę brunszwicki na Grubenhagen* (ur. ok. 1289, zm. 10.04–8.06.1351), syn Henryka I Dziwaka, księcia brunszwickiego na Brunszwiku i Grubenhagen, potomka dynastii Welfów, i jego żony Agnieszki, margrabianki miśnieńskiej i landgrafówny turyńskiej; dochowali się czworga dzieci. Jutta zmarła między 15 lipca 1325 a początkiem lutego 1327. Po jej śmierci Henryk Brunszwicki ożenił się 23 sierpnia 1330 z Helvisą z Ibelin, lecz nie miał więcej potomków.

2 *Zofia*. Na świat przyszła w 1300, a w 1327 wyszła za mąż za *Magnusa I Pobożnego, księcia brunszwickiego na Brunszwiku* (ur. ok. 1304, zm. 15.06–15.08.1369), syna Albrechta II Tłustego, księcia brunszwickiego na Brunszwiku i Getyndze, potomka dynastii Welfów, oraz poślubionej mu Ryksy (księżniczki) meklemburskiej; dochowali się licznego potomstwa. Zofia zmarła (ok.) 1356 i być może spoczęła w kościele pw. św. Michała w Lüneburgu, gdzie pochowano jej małżonka.

3 *? Małgorzata.* Przyszła na świat w 1301. Mniszka, później opatka w klasztorze klarysek w Weißenfels. Zmarła 31 marca 1347 (w Weißenfels i pochowana tamże?).

4 *Henryk II Dziecię (s. 63).*

5 *? Elżbieta*, wedle innych danych była ona córką margrabiego Hermana Długiego z linii salzwedelskiej (zob. s. 79). Urodzona najpóźniej w latach 1300–04, zapewne w 1316 (może 11 IV) poślubiła ona *Warcisława IV, księcia wołogosko-słupskiego i rugijskiego* (ur. zapewne 11–27 V 1291 zm. Strzałowo (Stralsund) nocą 31 VII/1 VIII 1326), jedynego syna Bogusława IV Ciało i Dusza, księcia zachodniopomorskiego z dynastii Gryfitów, i jego żony Małgorzaty, księżniczki rugijskiej; dochowali się trzech synów. Elżbieta zmarła między 1 II 1350 a 2 II 1356 i została pochowana w ufundowanym przez synów klasztorze kartuzów Marienthron koło Szczecinka.

WALDEMAR WIELKI

1302–1319

OJCIEC: *Konrad I (s. 50)*
MATKA: *Konstancja Przemysłówna (s. 51)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Konrada I*

*

Wedle różnych autorów urodził się ok. 1280, w 1281 lub ok. 1290. Przydomek nadała mu późniejsza historiografia. W 1302 (lub po śmierci ojca w 1300) został przez stryja Ottona dopuszczony do współrządów w stendalskiej części Marchii Brandenburskiej. W 1307 uczestniczył w wyprawie Ottona na Pomorze Gdańskie, w trakcie której Brandenburczycy zajęli Sławno, Słupsk i Gdańsk, jednak bez samego zamku, którego nadal bronili Polacy. Jesienią 1308 wezwani na pomoc przez Polaków Krzyżacy usunęli wojska brandenburskie z Gdańska, a następnie zajęli całe Pomorze Wschodnie. Po śmierci Ottona IV jesienią 1308 Waldemar został władcą Marchii i arcykomornikiem Rzeszy, z jedynie nominalnym współudziałem stryja Henryka I. 13 września 1309 w Myśliborzu (Sołdzinie) sprzedał zakonowi posiadane prawa lenne do Gdańska, Tczewa i Świecia, Askańczycy zachowali jednak najbardziej na wschód wysunięte części Pomorza Wschodniego – Słupsk i Sławno (ów układ został w 1311 potwierdzony przez króla rzymsko-niemieckiego Henryka VII). Wiosną 1312 margrabia najechał ziemie Wettynów, zajął Miśnię i zdołał wziąć do niewoli margrabiego miśnieńskiego Fryderyka I. W zamian za odzyskanie wolności Wettyn zgodził się na podpisanie traktatu pokojowego (14 kwietnia 1312 w staromarchijskim mieście Tangermünde), na mocy którego cedował on na rzecz Askańczyków prawa do Łużyc oraz Landsbergu, a także odstępował im swoje posiadłości między Łabą i Czarną Elsterą wraz z Torgau. W 1314 Waldemar dopuścił do współrządów kuzyna z linii salzwedelskiej, Jana V, po

czym wraz z nim dokonał najazdu na ziemie Fryderyka I, zdobywając Drezno oraz Freiberg. W roku następnym spróbował odzyskać kraj stargardzki, od 1300 należący do Meklemburgii zgodnie z układami sukcesyjnymi margrabiego Albrechta III (zob. w jego biogr.), w sierpniu 1316 doznał jednak porażki z rąk Meklemburczyków. Ostatecznie kraj stargardzki pozostał przy Meklemburgii (układ w Templinie, 1317), w 1317 margrabia zawarł także umowy z Wettynami oraz z zachodniopomorskimi Gryfitami, przekazując tym pierwszym Miśnię oraz Freiberg, a drugim Słupsk oraz Sławno. Bezdzietny, ustanowił dziedzicem wspomnianego wyżej Jana V z Salzwedel z pominięciem praw własnego stryja Henryka I i jego syna Henryka II, osadzonych w Landsbergu. Jan V zmarł jednak już w 1317 i prawdopodobnie wówczas nieletni Henryk II – ostatni potomek brandenburskiej linii Askańczyków – uzyskał od Waldemara status dziedzica Marchii Brandenburskiej (niemniej powątpiewa w to badacz dziejów tej krainy, Jerzy Strzelczyk).

Zmarł 14 sierpnia 1319 w Bärdwalde w Nowej Marchii (obecnie Mieszkowice w woj. zachodniopomorskim) i spoczął w nekropolii stendalskiej linii Askańczyków w kościele klasztornym cystersów w Chorinie.

MAŁŻONKA WALDEMARA:

poślubiona przed 14 maja lub między majem a październikiem 1309:

Agnieszka, margrabianka brandenburska, córka Hermana Długiego, margrabiego brandenburskiego z salzwedelskiej linii dynastii askańskiej. Urodziła się w 1297. Po śmierci Waldemara, z którym nie miała dzieci, między 16 września a 22 grudnia 1319 wyszła za mąż za *Ottona Łagodnego, księcia brunszwickiego na Brunszwiku i Getyndze (Götingen)* (ur. 25.03. 1290, zm. Getynga 30.08.1344), syna Albrechta II Tłustego, księcia brunszwickiego na Brunszwiku i Getyndze z dynastii Welfów, oraz poślubionej mu Ryksy (księżniczki) meklemburskiej. Otto był wcześniej żonaty z Juttą, landgrafówną heską (zm. 1317), lecz oba jego małżeństwa pozostały bezdzietne. Agnieszka zmarła 27 lub 28 listopada 1334.

HENRYK II DZIECIĘ

1319–1320

OJCIEC: *Henryk I bez Ziemi (s. 57)*
MATKA: *Agnieszka Bawarska (s. 58)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Henryka I*

*

Urodził się między 1302 a 1310, najpewniej ok. 1308. Wraz z ojcem władał Marchią Landsberską, uzyskaną w wojnach z Wettynami. Uważa się, że po wygaśnięciu salzwedelskiej linii Askańczyków na osobie zmarłego w 1317 Jana V (sukcesora bezdzietnego margrabiego Waldemara, zob. poprzedni biogr.), Henryk II, będący ostatnim męskim potomkiem brandenburskich Askańczyków, został uznany dziedzicem Marchii. Po śmierci Waldemara latem 1319 odziedziczył tytuł margrabiego i arcykomornika Rzeszy oraz ziemie należące do linii stendalskiej i salzwedelskiej (por. biogramy Jana I i Ottona III); od Brandenburgii odpadły wówczas Łużyce Górne, które przejęła Korona czeska. Opiekunem małoletniego Henryka II został książę wołogoski Warcisław IV, lecz do miana tego pretendował również książę saski Rudolf I z bocznej linii Askańczyków, którego władzę uznała część brandenburskich prowincji. Dnia 16 czerwca 1320 przeciwny Rudolfowi król rzymsko-niemiecki (późniejszy cesarz) Ludwik IV Bawarski, wuj Henryka II, oficjalnie ogłosił go pełnoletnim.

Młody margrabia zmarł jednak w początkach lipca 1320 i został pochowany w kościele mariackim (Marienkirche) w Prenzlau (Przęsław lub Przęcław) w Marchii Wkrzańskiej. Na nim wygasła stendalska gałąź brandenburskiej linii Askańczyków.

*

Po śmierci Henryka król rzymsko-niemiecki Ludwik IV Bawarski nadał wakujące lenno brandenburskie swojemu najstarszemu synowi i imiennikowi; on i jego następcy zostaną ukazani w kolejnym rozdziale.

LINIA NA SALZWEDEL

JAN III PRASKI

1267–1268

OJCIEC: *Otto III Pobożny (s. 38)*
MATKA: *Beatrycze Czeska (s. 40)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ottona III*

*

W historiografii niemieckiej pojawia się także z przydomkiem *Sprawiedliwy (der Gerechte).* Urodził się 6 kwietnia 1244 w Pradze, gdzie spędził większość życia. Po śmierci ojca jesienią 1267 wespół z młodszymi braćmi, Ottonem V i Albrechtem III (wedle części opracowań ten ostatni został współrządcą braci dopiero w latach 1268–69), objął władzę w salzwedelskiej części Marchii Brandenburskiej z Łużycami Górnymi (stanowiącymi lenno Korony Czeskiej). Bracia dzielili ponadto tytuł margrabiowski z kuzynami ze starszej linii stendalskiej (joannickiej), do których należały prawa elektorskie w Rzeszy.
Jan zginął podczas turnieju w Merseburgu (pol. Międzybórz) w 1268, zapewne dnia 8 kwietnia lub krótko po tej dacie (może 19 kwietnia) i spoczął w starej nekropolii rodowej w klasztorze cysterskim w Lehninie w brandenburskiej Ziemi Suchej.

OTTO V DŁUGI

1267–1298

OJCIEC: *Otto III Pobożny (s. 38)*
MATKA: *Beatrycze Czeska (s. 40)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ottona III*

*

Przydomek zawdzięczał wysokiemu wzrostowi. Na świat przyszedł ok. 1246 i tak jak starszy brat Jan III przebywał głównie na dworze praskim. Po śmierci ojca jesienią 1267 wraz z Janem oraz młodszym bratem Albrechtem III (względnie ten drugi został koregentem braci w 1268–69) objął rządy w salzwedelskiej części Marchii Brandenburskiej wraz z Łużycami Górnymi jako lennem czeskim. W 1278 został przez Rudolfa I, króla rzymsko--niemieckiego wyznaczony zarządcą Czech oraz opiekunem małoletniego króla Wacława II, którego zabrał na swój dwór. Przemyślida wynagrodził Ottona zrzeczeniem się zwierzchnictwa lennego nad Łużycami Górnymi, odtąd należących już bezpośrednio do Brandenburgii. W 1280 Otto V i Albrecht III dopuścili do współrządów najmłodszego z braci, Ottona VI, ten jednak w 1286 wstąpił do zakonu. W 1283 w zamian za ogromną sumę Otto V złożył rządy regencyjne w Czechach. Prowadził spór o prawa elektorskie w Rzeszy z kuzynami ze stendalskiej gałęzi dynastii (por. Jan II, Otto IV).
Prawdopodobnie chorował na trąd i to on stał się przyczyną jego przedwczesnej śmierci, która nastąpiła 23 lipca (lub 23–24 sierpnia) 1298 lub 1299. Spoczął w klasztorze cysterskim w Lehninie w Ziemi Suchej (Zauche).

MAŁŻONKA OTTONA V:
poślubiona 22 października 1268 we Freyburgu nad Unstrutą:

Judyta (Jutta), hrabianka hennebergska, córka Hermana I, hrabiego Hennebergu, oraz jego żony Małgorzaty, hrabianki holenderskiej. Urodziła się zapewne ok. 1255. Po śmierci ojca (1290)

weszła w posiadanie Coburga, który przekazała synom. Zmarła wedle różnych założeń przed 13 września (13 maja?) 1295, ok. 1317, albo też ok. 1327.

DZIECI OTTONA V (1–7):

1 *Beatrycze*. Urodziła się w 1270, a 4 października 1284 w Berlinie została wydana za mąż za *Bolesława (Bolka) I Surowego, księcia lwóweckiego, a następnie księcia świdnicko-jaworskiego* (ur. zapewne 1252–56, zm. 9.11.1301), syna Bolesława II Rogatki, Łysego, księcia legnickiego z dolnośląskiej linii Piastów, i poślubionej mu Jadwigi, hrabianki anhalckiej, córki Henryka I, księcia Anhaltu z bocznej linii Askańczyków (zob. biogr. margrabiego Albrechta I Niedźwiedzia); mieli liczne dzieci. Po śmierci Bolka I owdowiała Beatrycze sprawowała wraz ze swoim bratem Hermanem rządy opiekuńcze w księstwie świdnicko-jaworskim w imieniu nieletnich synów. Po ich usamodzielnieniu (1305) opuściła Dolny Śląsk i między 20 września 1308 a 16 lipca 1311 wyszła za mąż za *Władysława, księcia kozielskiego* (ur. 1277–83, zm. 1351–52), syna Kazimierza II, księcia bytomskiego i kozielskiego, wywodzącego się z górnośląskiej linii dynastii piastowskiej, oraz Heleny Lwownej, córki Lwa I Daniłowicza, króla halickiego; urodziła mu dwoje dzieci, zmarła zaś w nieokreślonym bliżej czasie między 10 kwietnia 1312 a 26 kwietnia 1316. Owdowiały Władysław ożenił się z następnie z Lutgardą, księżniczką meklemburską, i miał z nią dalsze dzieci.

2 *? Kunegunda*. Być może urodziła się w 1271, a zmarła niezamężnie w Berlinie w (lub po) 1317 i została pochowana w berlińskim klasztorze franciszkanów. W. Dworzaczek podaje, że była mniszką.

3 *Mechtylda (Matylda).* Urodzona po 1270, w 1287 lub 1288 została poślubiona przez *Henryka IV Prawego (Probusa), księcia wrocławskiego i krakowskiego* (ur. 1257 lub 1258, zm. (otruty) Wrocław 23.06.1290), syna Henryka III Białego, księcia wrocławskiego z dolnośląskiej linii dynastii Piastów, oraz jego pierwszej żony Judyty, księżniczki mazowieckiej, córki Konrada I, księcia mazowieckiego i krakowskiego. Henryk IV był wcześniej żonaty z nieznaną z imienia księżniczką opolską, którą oddalił w 1286 lub rok później; obydwa jego mał-

żeństwa pozostały bezdzietne. Po śmierci małżonka Mechtylda powróciła do Brandenburgii, gdzie zmarła przed dniem 1 czerwca 1298. Spoczęła w klasztorze cysterskim w Lehninie w brandenburskiej Ziemi Suchej (Zauche).

4 *Herman Dług (s. 79).*

5 *Otto*. Na świat przyszedł w latach 1277–82. Po śmierci dziada macierzystego (1290), wraz z braćmi Hermanem i Albrechtem wszedł w posiadanie hrabstwa koburskiego, przekazanego im w 1291 przez matkę. Zmarł bezpotomnie w 1295, po 13 września, ewentualnie między 13 września 1295 a 25 lipca 1300, i spoczął w klasztorze cysterskim w Lehninie.

małżonka Ottona, hrabiego Coburga:
poślubiona między 1289 a 1295:

Jadwiga, księżniczka wrocławska, córka Henryka V Brzuchatego, księcia legnicko-wrocławskiego z dolnośląskiej linii dynastii Piastów, i jego żony Elżbiety, księżniczki wielkopolskiej, córki Bolesława Pobożnego, księcia kaliskiego. Urodziła się ona w latach 1277–82. Owdowiawszy powróciła na Śląsk, najpóźniej w 1300 wstąpiła do klarysek wrocławskich, gdzie zmarła między 1343 a 1347 i gdzie też zapewne spoczęła.

6 *Albrecht*. Na świat przyszedł przed 1283 lub też w 1273 (co czyniłoby go starszym bratem Ottona, zob. powyżej). Od 1291 współrządził wspólnie z braćmi w hrabstwie Coburga. Zmarł młodo, w latach 1295–97 lub krótko po 13 września 1298. Spoczął w klasztorze cysterskim w Lehninie.

7 *Jutta*. Urodziła się w latach 1275–86, zapewne bliżej terminu *ad quem*. Jej mężem został między 1298 a 1303 *Rudolf I, książę saski na Wittenberdze, elektor saski* (ur. ok. 1284 (ok. 1274), zm. 11.03.1356), syn Albrechta II, księcia saskiego na Wittenberdze, potomka saskiej linii dynastii askańskiej, oraz poślubionej mu Agnieszki, księżniczki austriackiej, córki Rudolfa I, króla rzymsko-niemieckiego; miała z nim liczne dzieci. Jutta zmarła 9 maja 1328 i została pochowana w klasztorze franciszkańskim w Wittenberdze. Po jej śmierci Rudolf żenił się jeszcze dwukrotnie: z Kunegundą Łokietkówną (zm. 1331) i z Agnieszką, hrabianką von Lindau-Ruppin (zm. 1343) – z obu tych małżeństw dochował dzieci.

ALBRECHT III

1267–1300

OJCIEC: *Otto III Pobożny (s. 38)*
MATKA: *Beatrycze Czeska (s. 40)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ottona III*

*

Na świat przyszedł ok. 1250 (w latach 1246–54). Od śmierci ojca (1267) lub od 1268–69 współrządził z braćmi w salzwedelskiej części Marchii Brandenburskiej: z początku wraz z Janem III i Ottonem V, po śmierci pierwszego z nich w 1268 z Ottonami V i VI, a od wstąpienia tego ostatniego do klasztoru w 1286 – jedynie z Ottonem V. W 1284 wszedł w posiadanie kraju stargardzkiego, który po śmierci synów (1299–1300) przekazał starszej córce oraz jej małżonkowi. Od śmierci Ottona V w 1298 lub 1299 współwładał z jego synem Hermanem.
Zmarł 19 listopada lub 4 grudnia 1300 i został pochowany w klasztorze cysterskim w Lehninie, skąd w 1309 jego szczątki przeniesiono do ufundowanego przezeń klasztoru cysterskiego zwanego Coeli Porta („Brama Niebios") w Lychen w Marchii Wkrzańskiej (Uckermark).

MAŁŻONKA ALBRECHTA III:
poślubiona w 1269 lub 1271:

Matylda, księżniczka (królewna) duńska, córka Krzysztofa I, króla Danii z dynastii Estrydsenów, oraz jego żony Małgorzaty, księżniczki pomorskiej, córki Sambora II, księcia lubiszewsko-tczewskiego. Data jej narodzin nie jest znana, miało to jednak miejsce po 1248, zapewne ok. 1255. Zmarła między 23 kwietnia 1299 a 19 listopada 1300 i została pochowana obok zmarłych młodo synów w klasztorze cysterskim w Lehninie.

DZIECI ALBRECHTA III (1–4):

1 *Otto*. Urodził się w latach 1269–80 (przed 1276), a zmarł między 11 marca 1297 a 1300, może w 1299. Został zapewne pochowany w rodowej nekropolii Askańczyków w klasztorze cystersów w Lehninie.

2 *Jan (Henning, Henryk?).* Na świat przyszedł w latach 1270–77, a zmarł między 9 października 1298 a 25 listopada 1299 i spoczął w klasztorze cysterskim w Lehninie. Nie ożenił się i nie dochował potomków.

3 *Beatrycze*. Urodziła się zapewne w latach 1270–80, a 11 sierpnia 1292 w Neubrandenburgu (pol. Nowy Branibórz, Branibór Nowy) poślubiła *Henryka II Lwa, pana meklemburskiego na Stargardzie i na Roztoce* (ur. 1267, zm. 21–22.01. 1329), syna Henryka I Pielgrzyma, pana meklemburskiego na Wismarze, oraz poślubionej mu Anastazji, księżniczki pomorskiej, córki Barnima I Dobrego, księcia zachodniopomorskiego; owocem tego mariażu było kilkoro dzieci. Beatrycze zmarła 22 września 1314 w Wismarze i spoczęła w tamtejszym kościele franciszkańskim. Owdowiały Henryk Meklemburski ożenił się następnie z Anną, księżniczką saską z bocznej linii Askańczyków, z którą miał liczne dzieci, a po jej śmierci poślubił Agnieszkę, hrabiankę von Lindau-Ruppin, wdowę po księciu Rugii Wisławie III.

4 *Małgorzata*. Urodzona w latach 1273–81, przed 23 kwietnia między 1290 a 1293 została żoną *Przemysła II, księcia wielkopolskiego, krakowskiego i gdańskiego, króla Polski od 1295* (ur. Poznań 14.10.1257, zamordowany w Rogoźnie 8.09.1296), pogrobowego syna Przemysła I, księcia wielkopolskiego z dynastii Piastów, i jego żony Elżbiety, księżniczki śląskiej, córki Henryka II Pobożnego, księcia śląskiego i krakowskiego. Przemysł II był wcześniej żonaty z Lutgardą (zm. 1283), córką Henryka I Pielgrzyma, pana meklemburskiego na Wismarze (teścia starszej siostry Małgorzaty, Beatrycze), oraz z Ryksą Valdemarsdotter, księżniczką szwedzką (zm. 1289–92), córką króla Szwecji Waldemara, z którą miał córkę. 26 czerwca 1295 w katedrze gnieźnieńskiej Małgorzata została ukoronowana na królową Polski przez arcybiskupa Jakuba Świnkę. Po rychłej śmierci Przemysła II, z którym nie dochowała się

dzieci, powróciła do Brandenburgii i w 1302 poślubiła *Albrechta III, księcia sasko-lauenburskiego na Ratzeburgu* (zm. 10.1308), syna Jana I, księcia saskiego na Lauenburgu z saskiej linii Askańczyków, i jego żony Ingeborgi Birgersdotter, córki Birgera, jarla szwedzkiego. Również i drugie małżeństwo królowej Małgorzaty okazało się bezdzietne. Zmarła ona 1 maja 1315 i została zapewne pochowana w katedrze w Ratzeburgu (Saksonia).

OTTO VI MAŁY

1280–1286

OJCIEC: *Otto III Pobożny (s. 38)*
MATKA: *Beatrycze Czeska (s. 40)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ottona III*

*

Starsze opracowania umiejscawiały jego narodziny ok. 1255, wydaje się jednak, że miało to miejsce później, być może w listopadzie (3–17.11?) 1264 – to tłumaczyłoby stosunkowo późne dojście Ottona do tzw. lat sprawnych; *Małym* zwano go celem odróżnienia od imienników: ojca i starszego brata. W chwili śmierci ojca (1267) był nieletni i dopiero w 1280 starsi bracia, Otto V i Albrecht III, dopuścili go do współrządów.
Jesienią 1286 Otto VI zrzekł się koregencji i wstąpił do zakonu templariuszy, by niebawem przenieść się do klasztoru cystersów w Lehninie. Zmarł 6 lipca 1303 w swoim klasztorze i tam również spoczął.

MAŁŻONKA OTTONA VI:
poślubiona w lutym (być może 10.02) 1279 w Lehninie lub w Wiedniu:

Jadwiga, księżniczka austriacka, córka Rudolfa I, króla rzymsko-niemieckiego z dynastii Habsburgów, oraz jego żony Gertrudy (Anny), hrabianki hohenbergskiej (von Hohenberg) z bocznej linii Hohenzollernów. Urodziła się zapewne ok. 1260. Wedle jednej wersji przeżyła wstąpienie męża do zakonu i zmarła ok. 1303, inne opracowania podają, że jej śmierć nastąpiła między 26 stycznia 1285 a 27 października 1286 i to pod jej wpływem Otto podjął decyzję o porzuceniu życia świeckiego. Spoczęła w klasztorze cystersów w Lehninie.

HERMAN DŁUGI

1298–1308

OJCIEC: *Otto V Długi (s. 69)*
MATKA: *Judyta (Jutta) z Hennebergu (s. 71)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Ottona V*

*

Urodził się ok. 1273 lub nieco później, w latach 1275–80. Przydomek swój zawdzięczał – tak jak ojciec – wysokiemu wzrostowi. W 1291 wespół z młodszymi braćmi Ottonem i Albrechtem wszedł w posiadanie Koburga, należącego do dziedzictwa po zmarłym rok wcześniej dziadku ze strony matki, Hermanie I z Hennebergu (zarówno Otto jak i Albrecht zmarli wkrótce bezpotomnie, co uczyniło Hermana jedynowładcą w hrabstwie koburskim). Po śmierci ojca w 1298 lub 1299 wspólnie ze stryjem Albrechtem III objął rządy w salzwedelskiej części Marchii Brandenburskiej Doprowadził do ugody z kuzynami z linii stendalskiej i w 1298 zawarł sojusz z margrabią Ottonem IV. Zmarły w 1301 szwagier Hermana, książę świdnicko-jaworski Bolko I, powierzył margrabiemu opiekę nad swoim księstwem oraz małoletnimi synami – Herman sprawował tam regencję wspólnie ze swoją siostrą Beatrycze do osiągnięcia pełnoletniości przez najstarszego z siostrzeńców w 1305. W 1303 król czeski i polski Wacław II oddał margrabiom w zastaw Marchię Miśnieńską (należącą wcześniej do króla niemieckiego Albrechta I, teścia Hermana) – w zamian za zrzeczenie się praw do niej Wacław III (panujący w Czechach i w Polsce od 1305) przekazał Askańczykom Pomorze Gdańskie, do którego rościli sobie prawa z tytułu nadania księcia wschodniopomorskiego (gdańskiego) Mściwoja II z 1271. Po rychłej śmierci młodego Wacława Pomorze Gdańskie opanował wprawdzie książę kujawski Władysław Łokietek (1306), jednak latem 1307 wskutek zdrady rodu Święców ziemie te zajęli Brandenburczycy, a na-

stępnie Krzyżacy (por. biogramy margrabiów Ottona IV i Waldemara Wielkiego z linii stendalskiej).
Zmarł podczas podjętej wspólnie z Ottonem IV wyprawy przeciw książętom meklemburskim (tzw. wojna margrabiów północnych) w styczniu (1.01.?) lub 1 lutego 1308 w Eldenburgu koło Lübz w Marchii Przegnickiej (Priegnitz), na granicy z Meklemburgią. Ciało margrabiego odwieziono do rodowej nekropoli w klasztorze cystersów w Lehninie.

MAŁŻONKA HERMANA:
poślubiona w październiku lub grudniu 1295 w Grazu:

Anna, księżniczka austriacka, córka Albrechta I Jednookiego, księcia Austrii i króla rzymsko-niemieckiego z dynastii Habsburgów, i jego żony Elżbiety, hrabianki tyrolskiej, córki Meinharda, hrabiego Tyrolu (Meinhard II) i Gorycji (IV) oraz księcia Karyntii (II). Urodziła się ok. 1275–80 w wiedeńskim zamku Hofburg. Po śmierci męża (1308) opuściła Brandenburgię i powróciła na Śląsk. Z końcem 1310 (po 22 października tego roku) we Wrocławiu poślubiła ona *Henryka VI, księcia wrocławskiego* (ur. Wrocław 18.03.1294, zm. tamże 14.10.1335), syna Henryka V Brzuchatego, księcia legnicko-wrocławskiego z dolnośląskiej linii Piastów, i jego żony Elżbiety, księżniczki wielkopolskiej, córki Bolesława Pobożnego, księcia kaliskiego; owocem tego mariażu były trzy córki. Anna zmarła w marcu (może 19.03) 1328 we Wrocławiu i została pochowana w tamtejszym klasztorze klarysek.

DZIECI HERMANA (1–5):

1 *Matylda*. Urodziła się w 1296 lub w latach 1296–98, co czyni ją najstarszym lub drugim w kolejności dzieckiem swoich rodziców. Między 5 stycznia 1310 a 29 lutego 1312 (może z początkiem marca 1310) w Berlinie poślubiła *Henryka IV (II) Wiernego, księcia głogowsko-żagańskiego* (ur. 1291–92, zm. Żagań (niem. Sagan) 22.01.1342), syna Henryka III (I), księcia głogowsko-żagańskiego z dolnośląskiej linii Piastów, i jego żony Mechtyldy (Matyldy), księżniczki brunszwickiej; dochowali się czworga dzieci. Matylda zmarła między 23 czerwca 1322 a 31 marca 1329.

2 *Agnieszka*, żona *Waldemara Wielkiego, margrabiego brandenburskiego* z linii stendalskiej (szczegóły zob. w jego biogr.).

3 *Judyta (Jutta).* Urodziła się w latach 1298–1300. Po bezpotomnej śmierci jedynego brata w 1317 została dziedziczką Coburga. Między 1 stycznia 1317 a 1 lutego 1319 poślubiła *Henryka VI, hrabiego Hennebergu* (ur. zapewne 1288, zm. 10.09 lub też 10.12.1347), syna Bertolda IV, hrabiego Hennebergu, oraz pierwszej jego żony Adelajdy, landgrafówny heskiej; mieli trzy córki. Judyta zmarła 1 lutego 1353 i spoczęła w Coburgu.

4 *Jan V (s. 83).*

5 *? Elżbieta*, wedle innych danych była ona córką margrabiego Henryka I bez Ziemi z linii stendalskiej (zob. s. 57). Urodzona najpóźniej w latach 1300–04, zapewne w 1316 (być może 11 IV) poślubiła ona *Warcisława IV, księcia wołogosko-słupskiego i rugijskiego* (ur. zapewne 11–27 V 1291 zm. Strzałowo (Stralsund) nocą 31 VII/1 VIII 1326), jedynego syna Bogusława IV Ciało i Dusza, księcia zachodniopomorskiego z dynastii Gryfitów, i jego żony Małgorzaty, księżniczki rugijskiej; dochowali się trzech synów. Elżbieta zmarła między 1 II 1350 a 2 II 1356 i została pochowana w ufundowanym przez synów klasztorze kartuzów Marienthron koło Szczecinka.

JAN V

1308–1317

OJCIEC: *Herman Długi (s. 79)*
MATKA: *Anna Austriacka (s. 81)*
RODZEŃSTWO: *biogr. Hermana*

*

Już przez współczesnych zwany *Wspaniałym (der Erlauchte),* na świat przyszedł w 1302, między 15 kwietnia a 16 sierpnia. Po śmierci ojca w 1308 odziedziczył salzwedelską część Marchii Brandenburskiej oraz hrabstwo koburskie, z uwagi na młody wiek pozostając początkowo pod kuratelą kuzyna z linii stendalskiej, margrabiego Waldemara Wielkiego. W 1314 uznano go formalnie pełnoletnim, po czym przejął rządy w ojcowiźnie. Współrządził z Waldemarem Wielkim, w 1314 wspólnie najechali ziemie Wettynów na południu i zdobyli Drezno oraz Freiberg (por. w biogr. margrabiego Waldemara). Ponadto młody Jan V został przez bezpotomnego kuzyna (a zarazem szwagra) wyznaczony jedynym sukcesorem Marchii.
Zmarł bezpotomnie 24 marca 1317 na zamku w Spandau i spoczął u boku przodków w klasztorze cysterskim w Lehninie.

MAŁŻONKA JANA V:
poślubiona po 1314:

Katarzyna, księżniczka głogowska, córka Henryka III (I), księcia głogowsko-żagańskiego z dolnośląskiej linii Piastów, oraz poślubionej mu Mechtyldy (Matyldy), księżniczki brunszwickiej. Urodziła się w latach 1300–05. Po śmierci Jana V, z którym nie miała dzieci, między 24 listopada 1317 a 27 stycznia 1319 wyszła za *Jana III, hrabiego holsztyńskiego na Kilonii, Segebergu, Plön i Langelandzie* (ur. ok. 1297, zm. 27.09.1359), syna Gerharda II Ślepego, hrabiego holsztyńskiego na Plön z dynastii Schaumburgów, i jego drugiej żony Agnieszki, margrabianki brandenburskiej z linii stendalskiej (zob. biogr. margrabiego Jana I);

dochowali się wedle różnych opracowań dwóch córek, względnie syna i trzech córek. Katarzyna zmarła 5 grudnia między 1323 a 1325.

*

Na Janie V wygasła salzwedelska linia Askańczyków i scheda po niej przeszła na linię stendalską. Gdy i ona wymarła w 1320 cesarz Ludwik IV nadał Brandenburgię w lenno swojemu synowi Ludwikowi. Zapoczątkowało to trwające blisko półwiecze rządy dynastii Wittelsbachów w Brandenburgii.